

sada je sve što se radilo bilo zaista važno, postala je stvarno ponosna, na nešto određeno, već uopšte ponosna, kao držanje, i kao izraz jednog konačno dostignutog osećanja života; i od tog nejasnog ponosa nije više htela da se odvoji.

Za politiku se još uvek nije interesovala: to, što se tako očito dešavalo, bilo je za nju sve drugo – maskarada, UFA-filmski dnevnik, svetski crkveni praznik. »Politika« je, pak, bila nešto besmisleno, apstraktno, dakle nikakva kostimirana zabava, nikakvo kolo, nikakva kápela u narodnoj nošnji, u svakom slučaju ništa što bi bilo Vidljivo. Kud god pogledaš – sjaj, a »Politika« je bila šta? – jedna reč, o kojoj niko nije imao pojma, jer im je još u školskim knjigama, kao i svi politički pojmovi, bila utvuđena u glavu bez ikakve veze s nečim opipljivim realnim, upravo samo kao parola, ili još jasnije, kao simbol bez ljudi: ugnjetavanje kao lanac ili potpetica od čizme, sloboda kao vrh brega, privredni sistem kao fabrički dimnjak koji se mirno puši i kao pisak koji označava prestanak rada, a društveni sistem kao stepenice razvoja: »Car-Kralj-Plemić /Građanin-Se-ljak-Tkač/ Stolar-Prosjak-Grobar«: jedna igra koja se, uostalom, može igrati samo u porodicama seljaka, stolara i tkača sa mnogo dece.

Ovo vreme pomoglo je mojoj majci da izađe iz sebe i postane samostalna. Stekla je sigurnost, izgubila i poslednji strah od dodira: naherani šeširić, jer je jedan momak naslonio njenu glavu na svoju, dok se ona samozadovoljno smejala u kameru. (Fikcija da fotografije mogu upošte nešto da »kažu« –: all nije li ionako svako formulisanje, i nečega što se zaista dešava, više ili manje fiktivno? MANUJE, ako bi se zadovoljili time da samo podnesemo izveštaj; VIŠE, ako pokušamo da što tačnije formuliramo? I što se više pretvaramo, to će pre priča možda nekom drugom postati interesantna, jer se čovek pre može identifikovati sa formulacijama, nego sa samo podnesenim činjenicama? – zbog toga potreba za poezijom? »Teško disanje na obali reke«, zove se jedna formulacija Tomasa Bernharda.)

Rat, serija snažnog muzikom najvaljivanih vesti o uspehu iz zvučnika sa zategnutom čojom narodnog radio-prijemnika, koji tajanstveno svetli u mračnom »božjem uglu«, još je pojačavao samosvesnost, pri čemu je »povećavao neizvesnot svih okolnosti« i ono što je ranije bilo samo po sebi razumljivo, činio slučajnim. On za svoju majku nije bio budući svet osećanja zastrašujuće sablasti ranijih detinjih godina, kao što je trebalo da bude za mene, već pre svega doživljaj jednog sveta iz bajki, o kojem je dotada jedino gledala prospekte. Jedan novi osećaj za rastojanja, za ono što je bilo ranije, u MIRU, i pre svega za pojedine ostale, koji su inače igrali samo beznačajne uloge drugova, partnera u igri i kolega. Po prvi put i porodični osećaj: »Dragi brate...! Gledam na karti gde bi ti sad mogao biti... Tvoja sestra...«

Tako i prva ljubav: prema jednom nemačkom partijskom drugu, koji je, u civilu bankarski službenik, sada kao vojni blagajnik bio samo pomalo nešto važnije – i uskoro već doveden u druge okolnosti. Bio je oženjen, a ona ga je volela, veoma, pričala je sve o njemu. Predstavila ga je roditeljima, išla s njim na izlete u okolinu, pravila mu društvo u njegovoj vojničkoj usamljenosti.

»Bio je tako pažljiv prema meni, a nisam ga se čak ni plašila kao drugih muškaraca.«

On ju je nagovorio, i ona je pristala. Jednom joj je nešto poklonio: parfem. Pozajmio joj je i radio za njenu sobu i kasnije je išao po njega. »Onda« je još čitao, pa su zajedno čitali knjigu pod naslovom »Na kaminu«. Na izletu na neki pašnjak, kad su pri silasku trčali, omakao se mojoj majci vetar, i otac ju je opomenuo zbog toga; pri daljem hodanju izmakao se i njemu samom vetar i on se nakašljao. Ona se previjala od smeha, kako mi je to kasnije ispričala, i kikutala se zlobno, ali ipak s grizom savešt, jer se upravo rugala svojoj jedinjoj ljubavi. Radovalo ju je da i ona jednom nekoga, upravo jednog takvog voli. Bio je niži od nje, mnogo godina stariji, skoro ćelav, išla je pored njega u plitkim cipelama, uvek menjajući korak da bi se uskladila s njim, okićena na jednu odbojnu ruku s koje bi uvek skliznula, jedan nesrazmeran, smešan par – i uprkos tome čeznula je još dvadeset godina posle toga, da može opet tako nešto da oseća prema nekome, kao nekada prema ovoj bankarskoj egzistenciji. Ali više nije bilo nijednog drugog: životne prilike odgajile su je za ljubav, koja treba da ostane fiksirana na jednom neizmenljivom, nenadoknadivom predmetu.

Posle mature video sam svog oca po prvi put: pre dogovorenog vremena slučajno mi je na ulici došao u susret, sa savijenim papirom na nosu/pocr-

venelom od sunca, sa sandalama na nogama, s terijerom na uzici. U jednom malom kafetu njenog rodnog grada susreo se on tada sa svojom nekadašnjom dragom, majka uzbuđena, otac zbunjen; stajao sam daleko kod džuboksa i pritisnuo »Devilin Disguise« Elvisa Prisljija. Suprug je nešto dočuo, ali je samo kao znak poslao najmlađeg sina u kafe, gde je dete kupilo sladoled, a onda ostalo da stoji pored majke i s vremena na vreme je pitalo, uvek istim rečima, kad će konačno da ide kući. Moj otac je stavio uložak za sunce na naočare, govorio između toga psu, hteo je onda da »već jednom« plati. »Ne, ne, ja čistim«, rekao je, kad je i majka uzela novčanik iz tašne. S našeg letovanja poslali smo joj zajedničku razglednicu. Svuda gde bismo prenoćili, razglasio bi on da sam ja njegov sin, jer ni u kom slučaju nije želeo da nas smatraju homoseksualcima. Život ga je razočarao, bivao je sve više i više usamljen. »Otkad poznajem ljude, volim životinje«, rekao je, naravno, ne sasvim ozbiljno.

Nešto pre porođaja udala se moja majka za jednog podoficira nemačkog vermahta, koji ju je već dugo obožavao i kome takođe nije bilo važno to što je ona dobila dete od nekog drugog. »Ta ili nijedna!« pomislio je na prvi pogled i odmah se sa svojim prijateljima opkladio da će je dobiti, odnosno da će ga ona uzeti. On joj je bio odvratan, ali prisiljavala ju je svest o dužnosti (da dete ima oca): po prvi put se uplašila, smeh ju je malo prošao. Osim toga, imponovalo joj je to što je neko upravo nju utvuo u glavu.

»Verovala sam da će on ionako poginuti u ratu«, ispričala je. »Ali onda sam se ipak odjednom uplašila za njega.«

U svakom slučaju imala je samo zahtev za bralno izdržavanje. S detetom je oputovala u Berlin, roditeljima svog muža. Trpeli su je. Prve bombe su već pale, oputovala je nazad, jedna svetska isto-

rija, ponovo se smejala, pri tome je često vriskala, da su se ljudi prepadali.

Suprug ju je zaboravio, pritiskala je dete uza sebe, tako da je plakalo zavukla se u kuću gde su svi, posle smrti braće, tupo gledali jedni pokraj drugih. Zar onda ničeg više nije bilo? Zar je to već trebalo da bude? Zadušnice, dečje bolesti, navučene zavese, prepiska sa starim poznanicima iz neopterećenih dana, nastojanje da bude korisna u kuhinji i na radu u polju, odakle je uvek trčala da dete položi u senku; zatim ratne sirene, već i na selu, bežanje naroda u pećine predviđene kao skloništa u slučaju vazdušnog napada, prvi levak od bombe u selu, kasnije mesto za igru i jama za smeće.

Kad god je kasnije pričala o tome – a imala je neku potrebu da PRIČA – , često se pri tome tresla od gnušanja i bede, mada toliko bojažljivo da time nije odbacivala oboje, već ih pre, s jezom, ponovo oživljavala.

Neki smešni jecaj u toaletu iz mog detinjstva, uzdah, crvene zečje oči. Bila je, postojala je; postala je ništa.

Prevela: VIRDINIJA PASKU

Belaška:

PETER HANDKE, rođen 1942. u Grifenu, Austrija. Studirao prava u Gracu. Piše romane, pesme, pozorišne komade, radio-drame, eseje, kritike. Naročito je poznat po dramama, za koje je 1967. dobio nagradu Gerhart Hauptman. Najznačajnija dela: *Stršljenovi* (roman, 1966) *Torbar* (roman, 1967) *Kaspar* (pozor. komad, 1968) *Golmanov strah od penala* (priča, 1970) *Neželjena nesreća* (roman, 1972)

promena reči

dejan tadić

KONJSKI ŽIVOT

Iz dedine spavaće sobe zelena vratanca bez ključa, vodila su u štafu.

Svake je noći deda ustajao dva-tri puta, obilazio konje, dodavao im ovas i razmeštao slamu.

Ostatak noći provodio bi s uvom na zidu, slušajući kako konji razgovaraju o tvrdom plugu, svilenom senu, vrelom i dugom letnjem danu i svemu drugom, što čini konjski život.

PROMENA REČI

Ulazi pesnik i s vrata, ozaren, uzvikuje: »Menjam jednu reč!«

Ukućani ga gledaju u čudu i čute.

Njegova je sreća trajala čitavog dana.

MLADA TREŠNJA

Na mestu gde je rasla mlada trešnja sagradili smo kuću.

Noću prislanjam uvo na pod, očekujući da je čujem kako raste.

popodne jovan petrović podunavski

U negovanom kafkijanskom krugu kupujem svoje jutarnje novine provereno za spoticanje impregniran osmeh negujem na zdravim zubima vazduhom milujem svoju dragu hranim prolaznost na tvrdom plugu, slična lica bez straha kupuju hleb i mleko ono što zaborave njihovi verni pratioci precizno beleže sutradan na kardiogramu naizmenično čitamo.

POPODNE

Sada ste sigurni izmiledi iz vaših još sigurnijih ljuštura poslepodnevni ispravni putnici. povratak obavezan za poslepodnevnu kafu staloženo čitanje novina neuznemirava napuštena knjiga neočekivana nesreća slučajnog prolaznika ispunila uočljivu prazninu između pet i šest otvori prozor draga vreme je za čist vazduh i parenje naše ustajale dosade.